

Notat om Vismandsrapporten (december 2006)

Til PØU's møde med Vismændene,
onsdag den 6. december 2006.

1. Introduktion

På mødet den 23. november 2006 bestilte Det Politisk-Økonomiske Udvalg et (kort) notat om Vismandsrapporten (Dansk Økonomi – Efterår 2006) til brug for et møde med Vismændene¹ om rapporten, onsdag den 6. december.

Notatet er inddelt i en kort gennemgang af de væsentligste nøgletal for dansk økonomi. Derefter er en beskrivelse af langsigtede politiske beslutninger, som Vismændene anbefaler. Til sidst vil Vismandsrapportens tema om ”fattigdom i Danmark” blive beskrevet kort.

2. Oversigt over væsentligste nøgletal

Tabel 1 Vismandsrapportens prognoseskøn for dansk økonomi 2006-2009

	Det økonomiske Råd (december 2006)			
	2006	2007	2008	2009
BNP i faste priser, pct.	3,3	2,1	1,6	1,6
Privat forbrug i faste priser, pct.	4,5	3,1	2,4	2,3
Offentligt forbrug i faste priser, pct.	0,7	1,3	1,1	1,1
Timelønsomkostninger, pct.	3,3	4,3	4,6	4,5
Kontantpris på boliger, pct.	20,7	9,0	2,7	2,9
Ledighed i pct.	4,3	4,0	4,1	4,1
Off. saldo i % af BNP (overskud)	3,6	3,4	3,4	3,2
Betalingsbalance (overskud) i mia. kr.	40	28	26	26

Kilde: Vismandsrapporten (december 2006).

Dansk økonomi oplevede en usædvanlig stærk **vækst i efterspørgslen** i første halvår af 2006. Det private forbrug forventes således at få en vækst på 4,5 pct. i 2006. Prisen på boliger og beskæftigelsen vil ikke stige i samme omfang som tidligere. Det betyder, at vismændene forventer, at væksten i det private forbrug i løbet af en år-række halveres fra 4,5 pct. i år til 2,3 pct. i 2009.

Stigning i aktivitetsniveauet (BNP) forventes at blive ca. 3,3 pct. i år og svarer nogenlunde til sidste års vækst. Specielt som følge af manglende arbejdskraft vil væksten i BNP falde til ca. det halve i årene frem til 2009.

Betalingsbalanceoverskuddet forventes at blive 40 mia. kr. i 2006 og vil falde ned til 26 mia. kr. i de følgende år. Faldet i betalingsbalanceoverskuddet skyldes, at efterspørgslen hovedsageligt retter sig mod importen, der betyder, at overskuddet på betalingsbalancen bliver mindre i de kommende år.

Forårets overenskomstforhandlinger i 2007 vil klargøre nærmere, hvad lønniveauet vil blive de kommende år. Vismændene skønner, at timeomkostningerne vil stige med 3,3 i 2006 og ca. 4 ½ pct. årligt fra 2007-2009.

¹ Formandskabet for Det Økonomiske Råd: Professor Peter Birch Sørensen, professor Jan Rose Skaksen og professor Michael Rosholm

Det offentlige overskud forventes at forblive stabilt på et højt niveau i årene frem til 2009. Prisstigningerne på boliger forventes at blive på 20,7 pct. for 2006, og det forventes at kontantprisstigningerne falder dramatisk i de kommende år, og kun vil stige ca. 3 pct. i 2008-2009.

Alt i alt tegner der sig et billede af en økonomi, der i de næste par år får en ”blød og afbalanceret landing” med hensyn til økonomisk vækst, ledighed og prisstigninger.

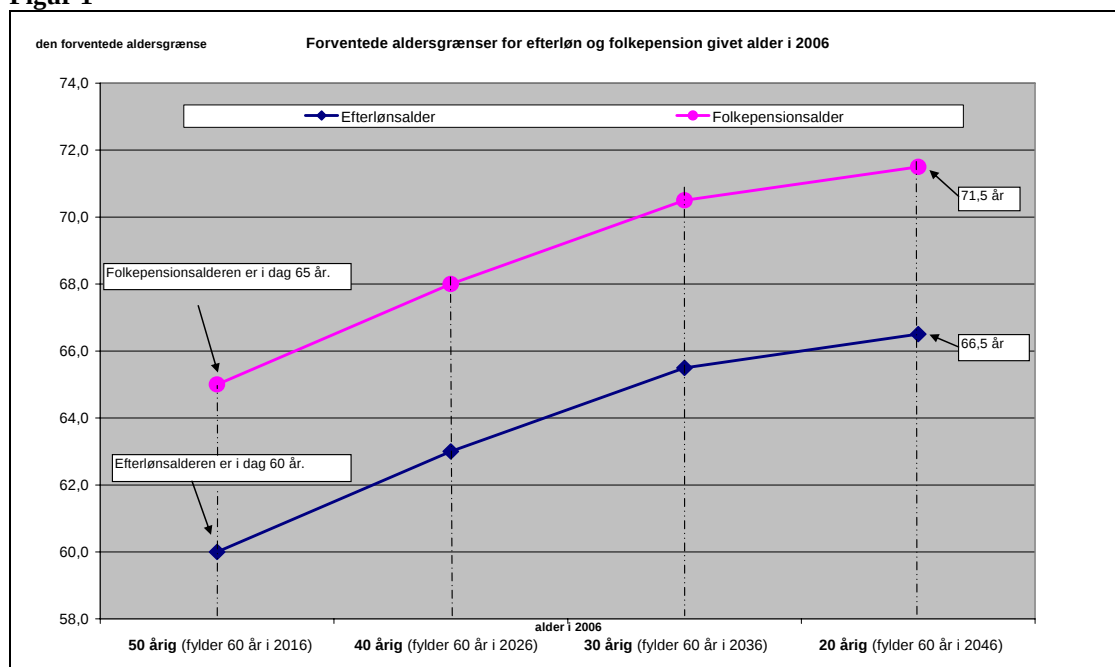
3. Status over Velfærdforliget og langsigtede politiske forslag fra Vismændene

3a. Velfærdsforliget

Velfærdsforliget blev indgået i juni 2006, hvor tilbagetrækningsalderen for både efterløn og pension bestemmes af den fremtidige forbedring i middellevetiden for 60-årige. DREAM (Danish Rational Economic Agents Model) er en uafhængig gruppe i Finansministeriet, der har til hovedformål at udvikle, vedligeholde og foretage økonomiske analyser med den økonomiske model. De opstiller blandt andet skøn over den fremtidige levealder og har ved udgangen af juni 2006 opjusteret skønnet af levealderen. De seneste rapporter stadfæster denne udvikling i skønnet. **Figur 1** er det seneste skøn for efterlønsalderen og pensionsalderen i fremtiden, hvis efterlønsalderen og pensionsalderen hæves i takt med levetidsforbedringerne og det politiske forlig fra juni 2006.

Stigninger i middellevetiden for 60-årige vil betyde, at efterlønsalderen og pensionsalderen stiger. Følgende viser et skøn på baggrund af forventede levetidsforbedringer i fremtiden:

Figur 1

Kilde: Vismandsrapporten (december 2006). Opjustering i skønnene for middellevetiderne for 60-årige blev allerede offentliggjort ultimo juni 2006 af DREAM. Det nye i efterårets rapporter fra DREAM er, at der er foretaget nogle konsekvensberegninger for økonomien **efter** velfærdsforliget inklusive **de mere optimistiske skøn** i levetidsforbedringerne.

Velfærdsforliget indeholder dermed en forbedring af de offentlige finanser på længere sigt, da flere bliver på arbejdsmarkedet, der ikke skal modtage pension som 65-årig.

DREAM har i de seneste rapporter fra november 2006 foretaget konsekvensberegninger af de mere optimistiske skøn af levetidsforbedringerne for 60-årige.² De opjusterede skøn af levealderen for 60-årige betyder, at det langsigtede pres på de offentlige finanser er knap så dystert, som det ville have været, hvis man politisk ikke besluttede at vedtage velfærdsforliget.

I tabel 2 ser man et skøn af den offentlige saldo og offentlig gæld i 2040 **med** og **uden** velfærdsforliget. Derudover er konsekvenserne af **alternative forløb** med velfærdsforliget undersøgt, da Vismændene analyserer økonomiske konsekvenser på statens finanser af forskellige politiske muligheder.

Tabel 2 Konsekvensfremskrivninger i 2040 af velfærdsforligets effekt på de offentlige finanser og konsekvensberegning af alternative politikforløb

	Offentlig saldo i 2040	Offentlig gæld i 2040
	-----Pct. af BNP-----	
Forløb uden velfærdsforlig	-7,4	68,7
Forløb med velfærdsforlig	-4,1	35,4
	Alternative forløb med velfærdforlig:	
Videreførelse af skattestoppet ¹⁾	-7,2	64,1
Højere off. forbrugsvækst ²⁾	-5,7	51,8
Lavere arbejdstid ³⁾	-5,4	49,5
Lavere strukturledighed ⁴⁾	-3,6	29,1

Kilde: Vismandsrapporten fra december 2006, side 131. ¹⁾ Skattestoppets nominalprincip videreføres fra 2011-2040. ²⁾ Væksten er 0,15 pct.-point højere fra 2011-2040. ³⁾ Den aftalte arbejdstid falder med 0,2 pct. årligt fra 2011-2040. ⁴⁾ Strukturledigheden falder ½ pct. point fra 2006 og fremefter.

Velfærdsforliget har forbedret den offentlige saldo med ca. 3,3 pct.-point i 2040, og fjerner dermed ca. halvdelen af det forventede underskuds-problem i 2040. Med velfærdsforliget forventes derudover, at den offentlige gæld i pct. af BNP i 2040 falder fra 68,7 pct. til 35,4, således at velfærdsforliget ca. halverer gældsbyrden i pct. af BNP. Kort og godt, **forventes velfærdsforliget, at fjerne halvdelen af underskudet på statens finanser i 2040 i forhold til, hvis forliget ikke bliver ført ud i livet.**

De senere års store overskud på statens finanser betyder, at den offentlige nettogæld vil være væk i løbet af få år. Det forventes, at der vil være overskud på den offentlige saldo frem til 2015. **Den demografiske udvikling med stigende antal af ældre og færre i den arbejdsdygtige alder betyder, at det nuværende overskud erstattes med underskud**, som tallene i tabel 2 også giver udtryk for.

Vismændene har regnet på **alternative** politikmuligheder, som også er vist i **tabel 2**. Her skal specielt **skattestoppet** fremhæves, da en videreførelse frem til 2040 har nogenlunde identisk effekt på de offentlige finanser, som velfærdsforliget har. **Den po-**

² Se evt. S 7164 stillet af Ole Sohn (SF) den 15. september 2006, hvor finansministeren i oversigtsform redegør for opjusterede efterløns- og pensionsalder på baggrund af DREAMs skøn fra 30. juni 2006, som viser en forventning til efterlønsalderen bliver 65,5 år i **2040** (og pensionsalder bliver således 69,5 år).

sitive effekt af velfærdsforliget på statens finanser modsvares af skattestoppets negative effekt på skattegrundlaget, hvis skattestoppet fortsætter i fremtiden.

En videreførelse af skattestoppet betyder, at den offentlige saldo er negativ med 7,2 pct. af BNP i 2040. Det betyder, at skattestoppet neutraliserer de positive virkninger af velfærdsforliget.

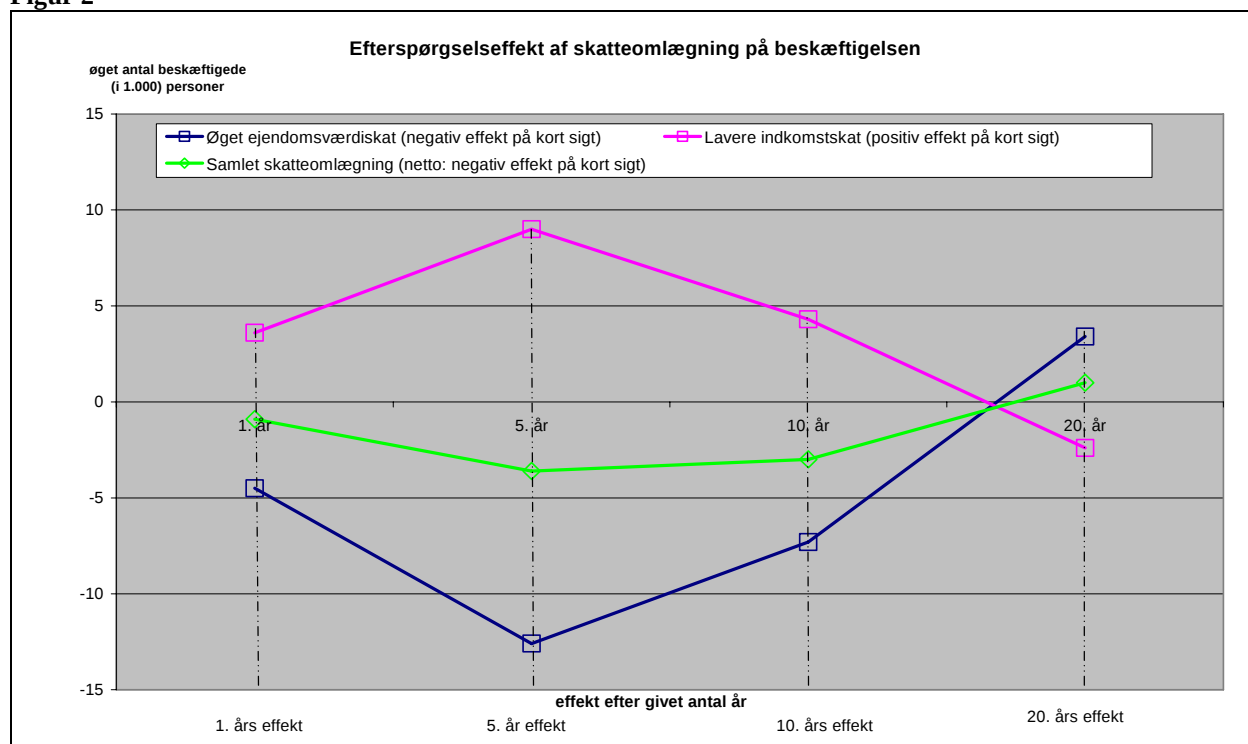
I **tabel 2** ser man også, at en **højere offentlig forbrugsvækst** og **lavere arbejdstid** vil forværre den offentlige saldo, men ikke i samme grad, som en fortsættelse af skattestoppet. På den anden side, vil en **lavere strukturledighed** give et (mindre) positiv bidrag til statens finanser og vil mindske underskuddet (en lille smule) på den offentlige saldo i 2040.

3b. Skatteomlægning

Herunder foreslår vismændene, at man evt. kan omlægge skatten, så boligejerne bliver beskattet mere og indkomstskatten sættes tilsvarende ned, så det er provenuneutralt for staten. **Figur 2** viser effekten på beskæftigelsen, hvis indkomstskatten sænkes med 10 mia. kr. og ejendomsværdiskatten hæves med $\frac{3}{4}$ pct.-point (effektivt). Skatteændringen er provenuneutral i udgangspunktet.

Vismændene siger, at den beskrevne skatteomlægning klart vil være i modstrid med skattestoppet. Det er imidlertid vanskeligt at finde andre finanspolitiske tiltag, der på samme tid har gunstige struktureffekter, reducerer risikoen for overophedning, og som oven i købet har begrænsede fordelingsmæssige konsekvenser.

Figur 2

Kilde: Tabel I.16 i Vismandsrapporten (december 2006) side 105.

Den lavere indkomstskat har en positiv effekt på beskæftigelsen, og efter 5 år vil den medføre små 10.000 flere beskæftigede. En tilsvarende **højere ejendomsskat** betyder derimod, at beskæftigelsen vil falde ca. 12.000 personer efter 5 år.

Den samlede effekt af skatteomlægningen er smule negativ på 5 års sigt (ca. 4.000 færre beskæftigede), men den er en smule positiv på 20 års sigt (ca. 1.000 flere beskæftigede).

Vismændene oplyser, at prognosen bygger på en antagelse om høj tilpasningsevne i dansk økonomi, hvilket kan være en for optimistisk vurdering, specielt da der er stor usikkerhed om økonomien nær kapacitetsgrænsen.

4. Beskrivelse af fattigdom i Danmark

Selve definitionen på fattigdomsgrænsen er afgørende for, hvor mange fattige der er i Danmark. Hvis man definerer de fattige som værende under et bestemt indkomstbeløb, der ikke kan dække basale fødevarebehov, er der ikke mange fattige i Danmark. Et så snævert mål er mest relevant i udviklingslandene.

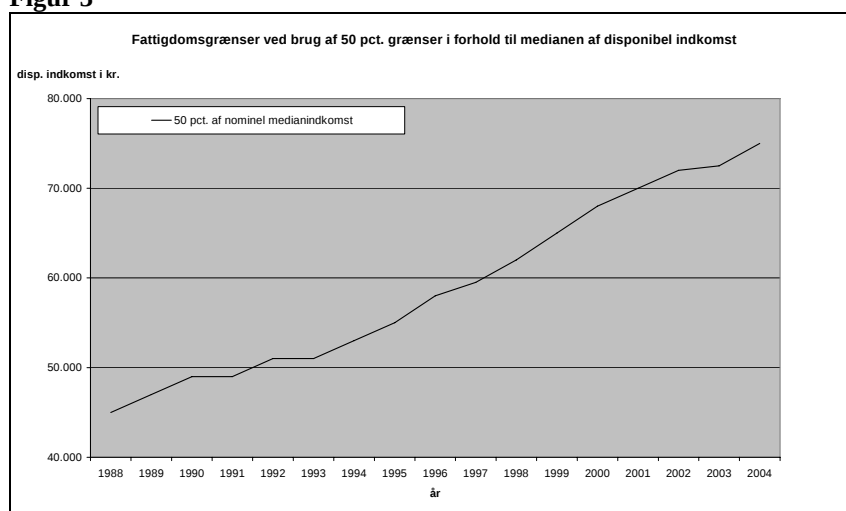
Fattigdomsgrænsen kunne også defineres til at være udover et vist eksistensminimum, således at der er penge til et vist forbrug af tøj, aviser, vask etc. F.eks. anvender svenskerne en sådan opgørelse i deres fattigdomsbegreb.

Det er dog **subjektivt** at bestemme, hvad basisforbruget skal være og indeholde. Skatteministeriet har dog en indirekte vurdering af basisforbruget, da det offentlige må trække dårlige betalere direkte i indkomsten, hvis den disponible indkomst er over 85.000 kr. i 2006 (dvs. ca. 7.100 kr. pr mdr.).

I Vismandsrapporten er anvendt et **relativt** fattigdomsbegreb, hvor fattigdomsgrænsen er defineret, som 50 pct. af medianen af den disponible indkomst. Det betyder i praksis, at fattigdomsbegrebet er et udtryk for indkomstfordelingen i samfundet. Man bliver betragtet som fattig, hvis man har under 50 pct. af den disponible indkomst, som den gennemsnitlige borger (medianen) har i Danmark.³

Definitionen af fattigdom har fokus på, hvor stor uligheden er i forhold til medianindkomsten, som ændrer sig fra år til år. Fokus på undersøgelsen er således at se på, hvor stor uligheden er i det danske samfund ud fra den midterste indkomst. I **figur 3** ser man, at medianindkomsten er vokset en del i perioden, og derved viser, at der er tale om et relativt begreb. **Fattigdomsgrænsen bliver således reguleret fra år til år**, da stigningerne i indkomsterne gør, at lavindkomsterne også skal have stigning i deres indkomster, da der ellers vil komme flere fattige i forhold til "normalforbrugeren".

Figur 3

Kilde: Vismandsrapporten (2006)

³ Medianindkomsten betyder, at alle personer er fordelt efter indkomstens størrelse. Personen med den midterste indkomst har så medianindkomsten. Gennemsnitindkomsten er noget andet, da man her tager samtlige formuer og dividerer med befolkningens størrelse. Hvis man har mange rige, vil gennemsnitsindkomsten være højere end medianindkomsten. Medianindkomsten er således udtryk for en "gennemsnitlig" danskers indkomst.

Beregningerne viser, at fattigdomsgrænsen stiger i hele perioden fra 1988 til i dag, hvilket skyldes den generelle økonomiske vækst.⁴ Fattigdomsgrænsen ved 50 pct. af medianindkomsten ligger på ca. 76.000 kr. (dvs. ca. 6.300 kr. pr. mdr.) for år 2004. I 1988 var fattigdomsgrænsen på ca. 45.000 kr.

I **tabel 3** er mere konkrete eksempler på udvalgte disponible indkomster ved forskellige offentlige ydelser sammenholdt med forskellige definitioner af fattigdomsbegrebet.

Tabel 3 Offentlige ydelser, fattigdomsgrænser og disponibel indkomst for 2004 (i kr.)

Ydelse	Årsindkomst (brutto)	Personlig disponibel indkomst - årligt	Personlig disponibel indkomst – pr. mdr.
Kontanthjælp, u. 25 år, hjemmeboende	31.392	31.392	2.616
Starthjælp, o. 25 år eller kontanthjælp, u 25 år	65.028	55.826	4.632
50 pct. af medianindkomsten.	-----	75.670	6.306
Kontanthjælp, o. 25 år (enlig)	100.908	80.009	6.667
Skatteministeriets implicitte fattigdomsgrænse	-----	85.000¹⁾	7.083
Folkepension	111.924	87.434	7.286
60 pct. af medianindkomsten	-----	90.804	7.567
Efterløn v. 60 år	151.580	114.162	9.514
Førtidspension ny	166.740	124.380	10.365
100 pct. af medianindkomsten.	-----	151.340	12.612

Kilde: Vismandsrapporten (december 2006) samt egne beregninger. ¹⁾ Der er tale om skatteministeriets officielle tal for, hvilken minimumsindkomst man skal have før der kan gældsinddrives skat (2006-tal).

I tabel 3 viser de mørke områder forskellige definitioner på fattigdomsgrænser. Forskellige former for overførselsindkomster er vist i sammenhæng mellem fattigdoms-satsen, således man selv kan vurdere, hvornår man er fattig, da det dybest set er en politisk diskussion.

Den enlige på kontanthjælp ligger derved lige over fattigdomsgrænsen på 50 pct. af medianindkomsten. Kontanthjælpen er også et udtryk for, at kontanthjælpsmodtageren skal sikres en rimelig levestandard, og derved kan dette være et indirekte udtryk for fattigdomsgrænse ved hjælp af ydelsesniveauet for kontanthjælp.

Det ses umiddelbart, at pensionister stort set ikke er fattige i tabel 3, da de ligger over fattigdomsgrænsen.

⁴ **Den disponible indkomst** er defineret, som personernes indkomst efter overførsler og skattebetaling. Derudover er den økonomiske lejeværdi af egen bolig indregnet for at sikre en ensartet vurdering af forbrugsmulighederne for både boligejer og lejer. Det sikre at indkomstsbegrebet giver udtryk for de reelle forbrugsmuligheder, som man har.

Tabel 4 viser den absolutte udvikling i antallet af fattige fra 1998 til 2004.

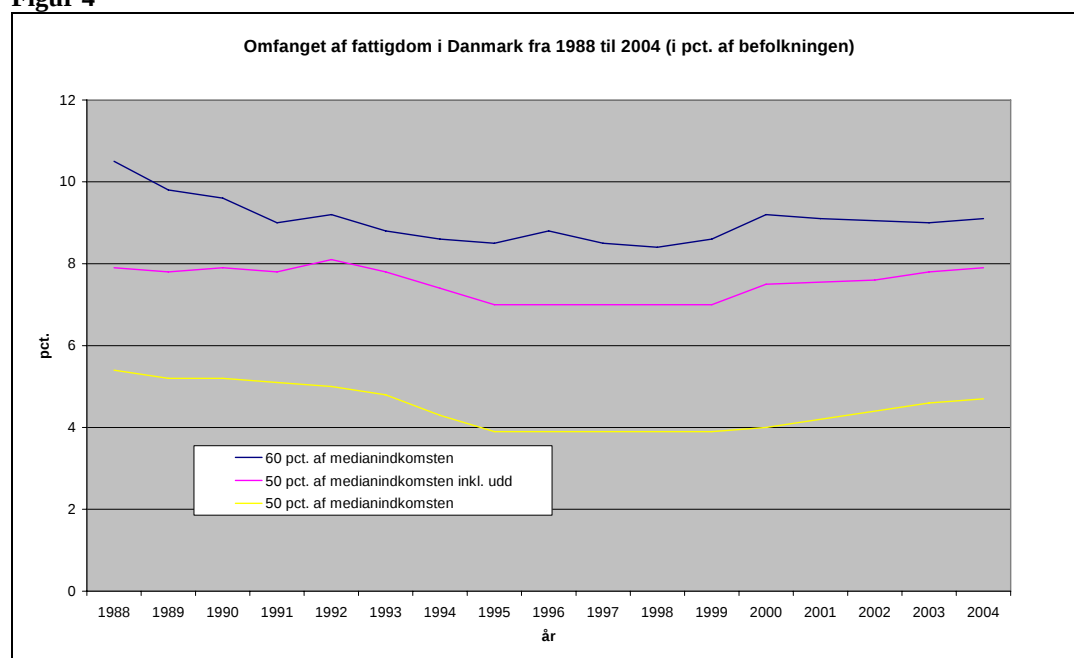
Tabel 4 Antallet af fattige målt ud fra 50 pct. af medianindkomsten siden 1998

Periode	Antal af fattige personer (ca.)
Tilvækst fra 1998 til 2001	+ 19.000
Tilvækst fra 2001 til 2004	+ 10.000
= Total antal fattige i 2004	165.000

Kilde: Vismandsrapporten december 2006.

Tabel 4 viser, at der i perioden fra 1998 til i dag er kommet ca. 29.000 flere fattige i Danmark. Således er der 165.000 personer, som anses som fattige, når man anvender fattigdom, som disponibel indkomst under 50 pct. af medianindkomsten (ca. 6.300 kr. pr. mdr. efter skat).

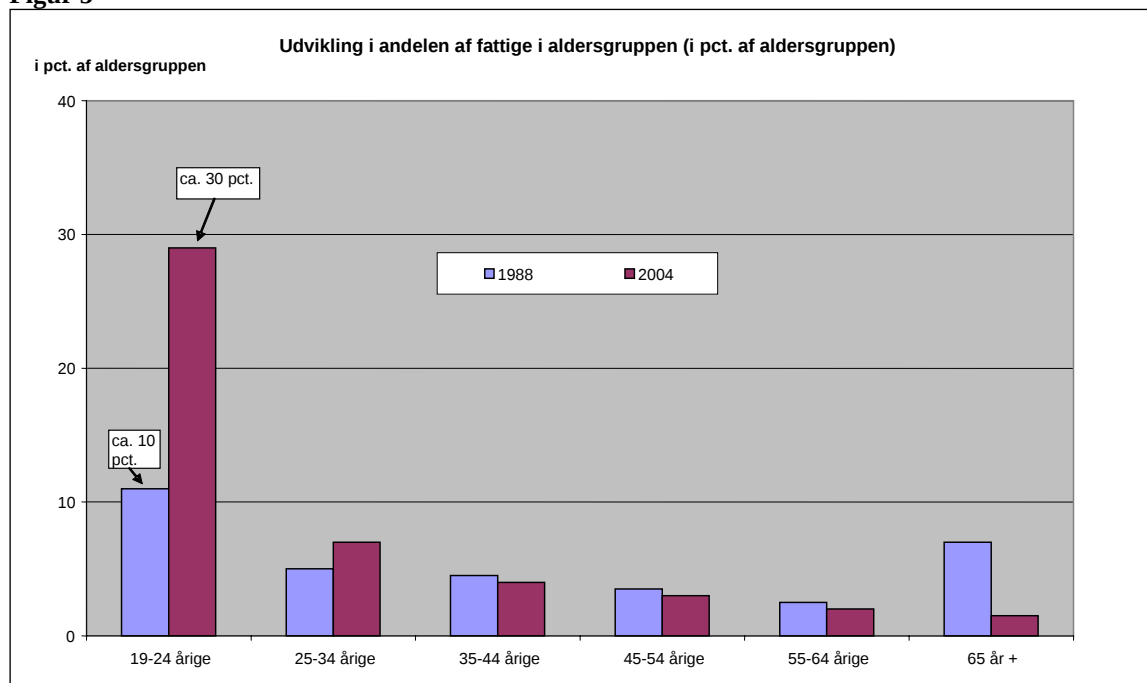
Figur 4

I figur 4 ser man udviklingen i antallet af fattige i pct. af befolkningen fra 1988 til 2004. Antallet af fattige er faldet siden 1988. Faldet kommer primært i 1990'erne, men steg en smule omkring år 2000. I 2004 udgør andelen af fattige ca. 5 pct. af befolkningen.

De fattige forekommer hyppigst blandt yngre mennesker.⁵ Pensionister er stort set ikke fattige i 2004.

Figur 5

Kilde: Vismandsrapporten december 2006.

Det ses i figur 5, at der er betydelig færre andel af fattige i aldersgruppen over 65 +. Derimod er andelen af fattige mellem 19-24 år vokset til det tre-dobbelte. Det kan, ifølge vismændene bl.a. skyldes at flere tager sabbat-år, hvor de ikke har nævneværdig indkomst. Ca. 30 pct. af folk mellem 19-24 år er under fattigdomsgrænsen i 2004.

Med venlig hilsen

Flemming Dengsø Nielsen (3601)

⁵ Folk under uddannelse er ikke med i fattigdomsstatistikken.